

УДК 342.9:351.74

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

CONTENT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RELATIONS IN THE SPHERE OF ENSURING PUBLIC SAFETY

Панова О.О.,
к.ю.н., доцент,

доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті здійснено теоретико-правовий аналіз та етимологічну природу визначення адміністративно-правових відносин. Окреслено загальні риси правовідносин, що виникають у державно-правовому механізмі реалізації адміністративного законодавства, на основі яких надано понятійний апарат адміністративно-правовим відносинам, що виникають у сфері забезпечення публічної безпеки.

Ключові слова: забезпечення, публічна безпека, адміністративно-правові відносини, адміністрування, суб'єкти публічної безпеки.

В статье осуществлен теоретико-правовой анализ и этимологическая природа определения административно-правовых отношений. Очерчены общие черты правоотношений, которые возникают в государственно-правовом механизме реализации административного законодательства. На их основе предоставлен понятийный аппарат административно-правовых отношений, которые возникают в сфере обеспечения публичной безопасности.

Ключевые слова: обеспечение, публичная безопасность, административно-правовые отношения, администрирование, субъекты публичной безопасности.

The author of the article has studied theoretical and legal definition of administrative and legal relations. The general features of legal relations arising in the state and legal mechanism of the realization of the legislation have been determined. It has been emphasized that within there is a need to consider administrative and legal relations in the framework of the analysis of ensuring public safety, singling out their specific features from the whole array of legal relations. It has been noted that unfortunately, the legal definition of this category is still not consolidated at the legislative level, however, there is a number of general theoretical definitions of scholars in the field of administrative law, who exhaustively define the features inherent in administrative and legal relations.

It has been concluded that administrative and legal relations in the field of ensuring public safety are social legal relations regulated by the norms of administrative legislation, the content of which includes the formal legal capacity and passive dispositive capacity of the subjects of these legal relations that form a mechanism for creating organizational and legal conditions for the proper functioning of the public safety system in the state

The author has noted the correspondent nature of the content of any administrative and legal relations, where relations arising in terms of ensuring public safety are not exceptions. Thus, the subject structure will consist of individuals with the rights and respective responsibilities in the specified area, but it should be noted that the content of these rights should be within the limits defined by the legislation, primarily by the norms of the Constitution of Ukraine, international treaties ratified by the state, and other subordinate normative and legal acts.

The conducted analysis made it possible to assert that a large number of different legal relations may arise in the field of ensuring public safety, where the leading place among them is occupied by administrative and legal relations. Thus, administrative and legal relations are an obligatory part of the structure of ensuring public safety in Ukraine in order to maintain law and order and to strengthen the national security of the state, but other types of legal relations may also arise in the specified sphere (for example: international ones, etc.), however, their formation may have short-term, non-binding nature.

Key words: provision, public safety, administrative and legal relations, managing, subjects of public safety.

Постановка проблеми. Побудова правової, демократичної, незалежної держави не можлива без створення сприятливих умов для розвитку особистості та засад добросусідства в атмосфері злагоди та добробуту. Проте погіршення соціальних, економічних, політичних та інших умов життя призвели до правового нігілізму, нетерпимості до влади, породили погіршення криміногенної обстановки, тим самим підриваючи засади національної безпеки в Україні.

Національна безпека держави на пряму пов'язана із забезпеченням публічної безпеки як її елементу, тому зв'язки, що виникають між суб'єктами забезпечення публічної безпеки під час реалізації своїх функцій, відіграють значну роль для побудови державності. Вивчення адміністративно-правових відносин у сфері публічної безпеки дозволить максимально ефективно здійснювати управлінську та організаційно-розпорядчу діяльність у зазначеній сфері, тим самим спрямує укріпленню національної безпеки та правопорядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості визначення адміністративно-правових відносин в інституті адміністративного права були предметом дослідження таких учених-юристів: В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, І.В. Дрозда, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, С.О. Короєда, О.В. Кузьменка, М.В. Лошицького, Р.С. Олефіра, А.А. Пухтецької, О.І. Харитонова, В.К. Шкарупи, та ін. Проте в зазначеній статті приділяється увага змісту інституту адміністративно-правових відносин у специфічній сфері, а саме у сфері забезпечення публічної безпеки.

Постановка мети та завдання. Метою статті є визначення особливостей змісту адміністративно-правових відносин що виникають у сфері забезпечення публічної безпеки. Для досягнення цієї мети планується вирішити такі завдання: встановити теоретико-правове визначення адміністративно-правовим відносинам, встановити їх загальні ознаки та виокремити специфічні риси, притаманні виключно адміністративно-правовим відносинам у сфері публічної безпеки, таким чином встановивши їх зміст.

Виклад основного матеріалу. У теорії держави і права виділяють цілу низку підстав, за якими можна класифікувати будь-які правовідносини. Більшість елементів загальної класифікації правовідносин поширюються й на адміністративно-правові як на їх складову частину. Традиційно виділяють загальні (загальнорегулятивні), конкретні та охоронні правовідносини [3, с. 140], або абсолютні, відносні й загальні правовідносини [14, с. 477–478]. Більш розширена класифікація правовідносин проводиться за такими критеріями, як: функції права; характер обов'язку; ступінь визначеності суб'єктів; галузь права; субординація в правовому регулюванні; кількість суб'єктів; розподіл прав і обов'язків між суб'єктами; волевиявлення сторін; термін дії [13, с. 367–369]. Так, П. Рабінович виділяє окремі види правовідносин залежно від галузі права (конституційні, адміністративні та ін.); кількості суб'єктів (загальні, конкретні); кількісного складу суб'єктів (прості, складні); елемента юридичної норми, на підставі якого виникають правовідносини (регулятивні, охоронні); поведінки суб'єктів (активні, пасивні); розподілу прав та обов'язків між сторонами (односторонні, двосторонні, багатосторон-

ні) [12, с. 82]. М. Матузов виокремлює правовідносини за діями суб'єктів (регулятивні й охоронні), за галузевою ознакою, за ступенем конкретизації та суб'єктним складом правовідносин (абсолютні, відносні, загальні), за характером обов'язків суб'єктів (активні, пасивні), кількісним складом правовідносин (прості, складні), терміном дії (короткочасні, довгострокові) [14, с. 477–478; 15, с. 76].

Визначаючи загальні риси правовідносин, що виникають у державно-правовому механізмі реалізації законодавства, в рамках нашого дослідження необхідним є розгляд адміністративно-правових відносин, виокремлюючи їх специфічні риси з усього масиву правовідносин. На жаль, на законодавчому рівні досі не закріплене правове визначення даної категорії, проте існує низка загально теоретичних визначень вчених-адміністративістів, які, на нашу думку, вичерпно визначають ознаки притаманні саме адміністративно-правовим відносинам (див. таблиця 1).

Цікавим видається дослідження Е.О. Шевченка, який виділяє такі ознаки адміністративно-правових відносин: 1) виникнення у сфері публічного управління; 2) однією зі сторін обов'язково є орган влади; 3) врегульовані адміністративно-правовими нормами; 4) їх учасники виступають носіями прав і обов'язків у сфері державного управління; 5) мають державно-публічний характер; 6) є стосунками влади-підпорядкування і визначаються юридичною нерівністю сторін; 7) можуть виникнути за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, згода іншої сторони не є обов'язковою; 8) порушення стороною своїх обов'язків зумовлює її відповідальність перед державою в особі її компетентних органів; 9) для органів управління їх права є одночасно і обов'язками; 10) за порушення обов'язків застосовуються, як правило, заходи адміністративного примусу; 11) спори між сторонами мають особливий правовий режим забезпечення законності (адміністративний і судовий) [17, с. 1118; 9, с. 78]

Таким чином, аналіз визначень адміністративно-правових відносин та виокремлення загальних ознак дають можливість визначити адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення публічної безпеки як врегульовані нормами адміністративного законодавства суспільні

Таблиця №1

Прізвище автора	Визначення адміністративно-правових відносин
А.В. Макаренко [11, с. 44]	урегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в яких їхні сторони (суб'єкти) взаємопов'язані й взаємодіють внаслідок здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами
С.М. Алфьоров та інші [4, с. 18]	різновид юридичних відносин, які виникають на основі адміністративно-правових норм, формально закріплених у правових актах, вони виявляють себе переважно у вигляді відносин право-регулятивних та правоохоронних, мають організаційний та виконавчо-розпорядчий характер, захищені державним примусом
В.Б. Авер'янов та інші [1, с.179]	врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що мають публічно-владний характер, оскільки один з їх суб'єктів обов'язково має юридично-владні повноваження щодо інших учасників цих відносин
О.А. Харитонова [16, с. 161]	урегульованими адміністративно-правовою нормою суспільними відносинами, що складаються в галузі державного управління та адміністративної охорони публічного правопорядку, один з учасників або всі учасники яких є носіями владних повноважень, а також суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, які перебувають під охороною держави
Т.О. Коломоєць [8, с. 43, 44].	суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб
Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. [7, с. 106]	різновид юридичних відносин, що виникають на основі адміністративно-правових норм, формально закріплених у правових актах, вони виявляють себе
І.П. Голосніченко [6, с. 9].	система прав та обов'язків органів державної виконавчої влади, посадових осіб і службовців, громадян та інших суб'єктів
О.М. Якуба [18, с. 53].	суспільні відносини, що регулюються адміністративно-правовими нормами, в яких одна із сторін наділена правом вимагати від іншої сторони в процесі виконавчої та розпорядчої діяльності дотримання поведінки, вказаної в адміністративно-правовій нормі, а також це відношення охороняється державою
М.В. Лошицький [10]	суспільні відносини, які виникають на основі юридичного факту

правовідносин, до змісту яких належать правоздатність та деліктоздатність суб'єктів цих правовідносин, які утворюють механізм щодо створення організаційно-правових умов для належного функціонування системи публічної безпеки в державі.

Зміст адміністративно-правових відносин – це сукупність суб'єктивних публічних прав та юридичних обов'язків суб'єктів адміністративного права, коли кожному суб'єктивному праву одного суб'єкта адміністративно-правових відносин відповідає (кореспондується) юридичний обов'язок іншого суб'єкта, і навпаки [2; 5]. Дане визначення дозволяє стверджувати про кореспондуючу природу змісту будь-яких адміністративно-правових відносин, винятку не становлять і відносини, що виникають з приводу забезпечення публічної безпеки. Так, суб'єктний склад будуть складати особи наділені правами та відповідними обов'язками у визначеній сфері, проте слід заува-

жити, що зміст цих прав, повинен бути в рамках визначених законодавством, насамперед нормами Конституції України, міжнародними договорами ратифікованими державою, та іншими підзаконними нормативно-правовими актами.

Висновки. Отже, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що у сфері забезпечення публічної безпеки можуть виникати велика кількість різноманітних правовідносин, провідне місце серед яких належить саме адміністративно-правовим. Так, адміністративно-правові відносини є обов'язковою складовою структури забезпечення публічної безпеки в Україні щодо підтримання правопорядку та укріплення національної безпеки держави, проте у визначеній сфері можуть виникати й інші різновиди правовідносин (наприклад: міжнародні тощо) однак їх утворення може носити короткостроковий, не обов'язкових характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов. Київ: Видавництво «Юридична думка», 2004. Том 1. Загальна частина. 584 с.
2. Адміністративне право України: навчальний посібник / В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короєд, О.Ю. Дрозд, І.В. та ін.; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. Т. 1. Загальне адміністративне право. 272 с.
3. Алексеев С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. Москва: Юрид. лит., 1966. 187 с.
4. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Кулін А.П. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
5. Галуцько В.В. Адміністративно-правові відносини: алгоритм дослідження суспільних відносин. Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право. 2017. № 1 – С. 4-10. URL: <http://sipl.com.ua/?p=3570>.
6. Голосніченко І.П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття). Київ: МАУП, 1998. 52 с.
7. Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право: навч. посіб. 3-те вид. Київ: Алерта; ЦУЛ, 2011. 696 с.
8. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
9. Кучинський Ю.Д. Адміністративні правовідносини у сфері використання військового майна: поняття, види, особливості. Юридичний вісник. 2017. № 2(43). С. 77.
10. Лошицький М.В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2002. 17 с.
11. Макаренко А.В. Адміністративне право: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2008. 264 с.
12. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2001. Видання 5-те, зі змінами. 176 с.
13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
14. Теория государства и права: курс лекцій / ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. Москва: Юристъ, 1999. 672 с.
15. Фролов Ю.М. Види адміністративно-правових відносин, що виникають у сфері вищої освіти за участі вищих навчальних закладів. Право і суспільство. 2013. № 5. С. 75–82.
16. Харитоновна О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії): Монографія. Одеса: Юридична література, 2004. 328 с.
17. Шевченко Е.О. Визначення поняття адміністративно-правових відносин з урахуванням пріоритетного значення та ролі в них суб'єкта адміністративного права (на прикладі адміністративного суду). Форум права. 2011. № 1. С. 1116-1122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
18. Якуба О.М. Административная ответственность. Москва: Юрид. лит., 1972. 152 с.